

Advies over pleksgewijs gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tegen akkerdistel

Adviesnummer:	<u>INBO.A.4817</u>
Auteurs:	Myriam Dumortier, Kris Decleer, Rémar Erens, Robin Guelinckx, Johannes Jansen, Kurt Sannen & Geert Spanoghe
Contact:	Lode De Beck (lode.debeck@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail van 6 februari 2024; ANB_2024_1
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) T.a.v. Sanne Govaert sanne.govaert@vlaanderen.be Vlaams Landmaatschappij T.a.v. Wouter Rombouts wouter.rombouts@vlm.be

Dr. Hilde Eggermont
Administrateur-generaal

Wijze van citeren: Dumortier M., Decler K., Erens R., Geulinckx R., Jansen J., Sannen K. & Spanoghe G. (2024). Advies over pleksgewijs gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tegen akkerdistel. Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Nr. INBO.A.4817. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding

In het voor Vlaanderen goedgekeurd GLB-Strategisch Plan wordt vermeld dat voor de acties waar een verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen van toepassing is er in uitzonderlijke gevallen en steeds in overleg met de beheerdienst een afwijking mogelijk is als de vergoeding verlaagd wordt. Voor een pleksgewijze bestrijding kan hiervan worden afgeweken.

Een advies van het INBO (INBO.K.2022.04) over het gebruik van bestrijdingsmiddelen stelde voor om alternatieven aan te bieden voor landbouwers (overgangstrajecten, inzaaitechnieken, ...) en om de afweging te maken tussen het voordeel voor biodiversiteit versus het verlies van interesse bij de landbouwers.

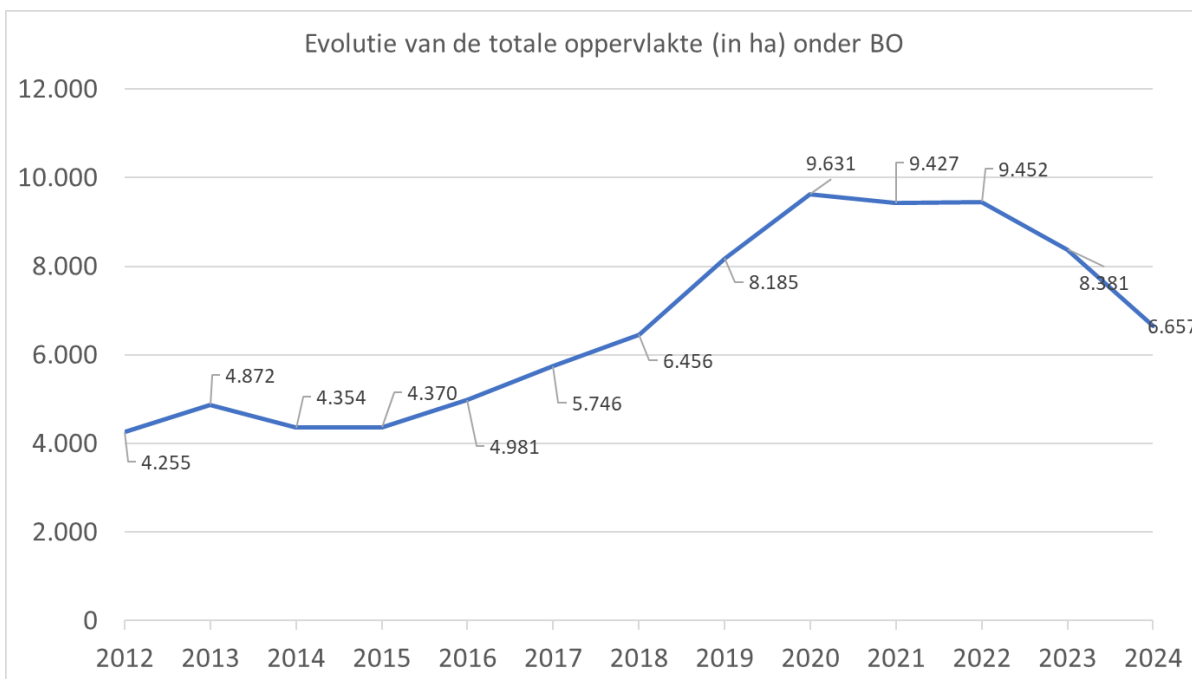
De bepaling uit het GLB-Strategisch Plan werd, bij de omzetting in Vlaamse regelgeving, vertaald naar een totaalverbod op chemische bestrijding. Het totaalverbod kwam er uiteindelijk in één keer zonder ruimte voor transitie of overgangperiode. Ondanks de begeleiding van landbouwers door de VLM-bedrijfsplanners richting alternatieve efficiënte beheertechnieken om distelhaarden te voorkomen en te beheren¹, daalde het areaal beheerovereenkomsten sterk en geven landbouwers het totaalverbod vaak als belangrijkste reden aan om geen beheerovereenkomst meer te sluiten.

In Nederland (zie bijlage 1) en Wallonië kan chemische pleksgewijze bestrijding van o.a. akkerdistel wel onder strenge voorwaarden:

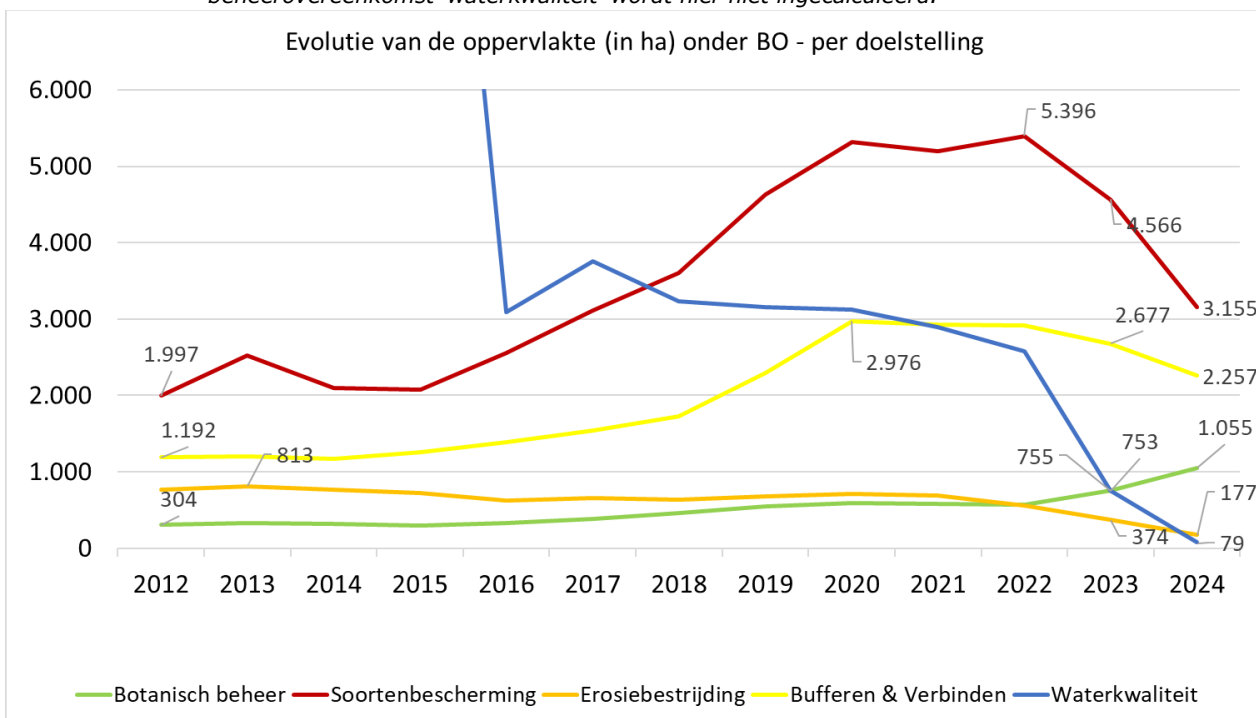
a. Evolutie areaal beheerovereenkomsten

Op de figuren hieronder is de recente afname van het areaal beheerovereenkomsten te zien.

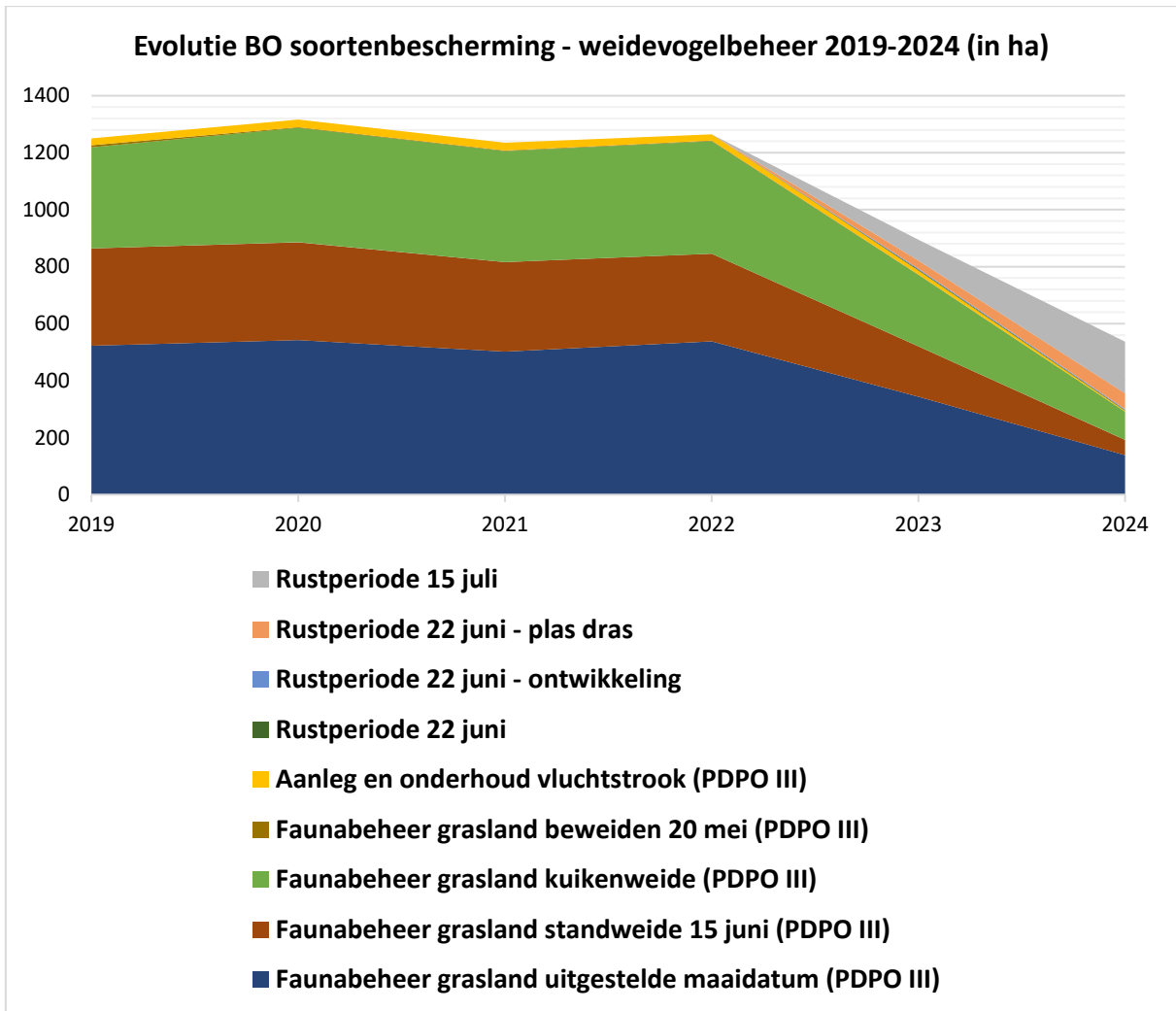
¹ <https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Beheerovereenkomsten/Infofiches> BO vanaf 2023/Infofiche_aanpak_ongewenste_onkruiden.pdf

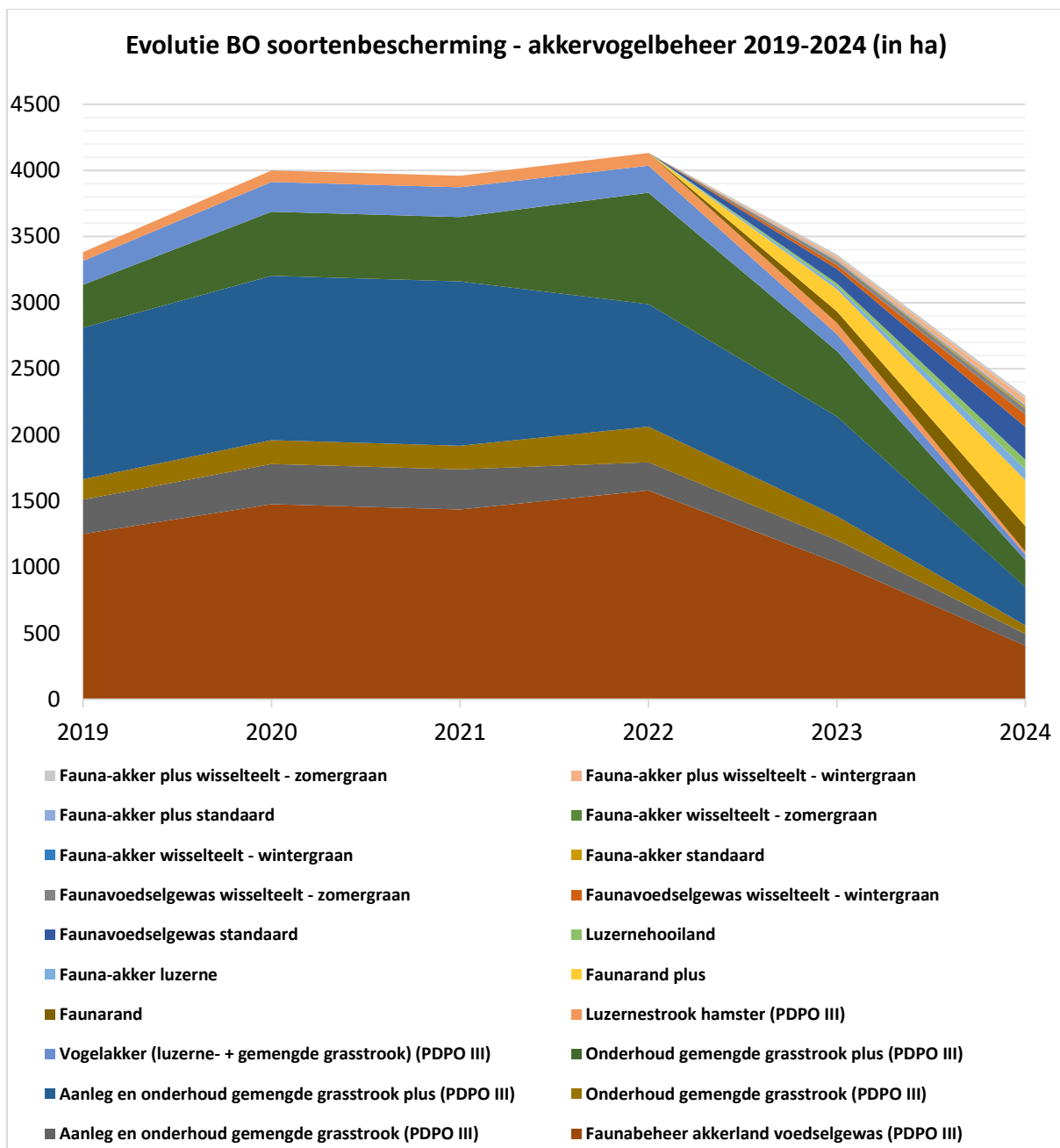
Figuur 1 - Een weergave van de evolutie van het areaal van beheerovereenkomsten in hectare. De beheerovereenkomst 'waterkwaliteit' wordt hier niet ingecalculleerd.

Figuur 2 - De evolutie van het areaal van beheerovereenkomsten in hectare per doelstelling.

Figuur 3 - De evolutie van het areaal aan beheerovereenkomsten per beheerpakket van 2019 tot en met 2024 uitgedrukt in hectare.

Figuur 4 - De evolutie van het areaal aan beheerovereenkomsten per beheerpakket van 2019 tot en met 2024 uitgedrukt in hectare.

Op basis van deze cijfers en een bevraging van landbouwers wordt het volgende geconcludeerd.

Er zijn verschillende redenen waardoor landbouwers afhaken: het totaalverbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en andere strengere beheervoorwaarden (bijvoorbeeld verbod op klepelen), actuele beleidsprocessen (PAS, MAP, ...) met belangrijke impact op de landbouwsector, de geopolitieke context (Oekraïne) en de daarmee gepaard gaande (alvast tijdelijke) hogere prijzen. De VLM-bedrijfsplanners wijzen erop dat stoppende landbouwers het totaalverbod op gewasbeschermingsmiddelen het vaakst als belangrijkste reden aanhalen (naast het schrappen van de mogelijkheid om te klepelen).

Daarnaast haken landbouwers net voor die beheerovereenkomsten af die vanuit doelstellingen rond soorten (bv. akkervogels, kiekendieven, ...) zeer wenselijk zijn (bv. voedselgewassen, fauna-akkers, ...).

b. Impact op ecologische doelen

Op percelen van landbouwers die verder doen met beheerovereenkomsten, neemt door het gevoerde beheer (late maaidatum of jaarlijkse grondbewerking) het aandeel akkerdistel toe. Landbouwers krijgen minder interesse in deze teelten en hun prioritaire inspanningen gaan dan ook niet naar de verzorging van deze teelten. Dat leidt tot situaties waarbij percelen snel verruigen. In sommige situaties en voor sommige doelsoorten hebben distels ecologische meerwaarde. Maar in andere gevallen neemt de ecologische effectiviteit af (bv. geen wintervoedsel of ontoegankelijke/ onbejaagbare/onbebroedbare structuur).

Daarnaast is er de kans op een pervers effect. Het gebeurt namelijk dat landbouwers door de toename in distelhaarden vollevelds meer bestrijdingsmiddelen gaan gebruiken op de aangrenzende productiepercelen om te sterke uitbreiding van akkerdistel tegen te gaan. Hierdoor worden er waarschijnlijk netto (t.o.v. pleksgewijs gebruik in de beheerovereenkomst) meer bestrijdingsmiddelen gebruikt. Ook in de eerste jaren na een periode van beheerovereenkomsten worden er meer bestrijdingsmiddelen ingezet.

Vragen

1. Hoe kunnen we landbouwers perspectief bieden om beginnende distelhaarden op een efficiënte manier in de kiem te kunnen smoren? Dus hoe kunnen de landbouwers het gevoel hebben om eventuele problemen in de hand te kunnen houden? Hoe kan de overheid hierbij ondersteunen? Zou een transitie-model (gradueel verstrengen) i.p.v. een plots totaalverbod hierbij kunnen helpen?
2. In het geval van de voorkeur voor een transitie-model i.p.v. plots totaalverbod (zie vraag 1): onder welke ecologische voorwaarden kan het toegelaten worden om op beheerovereenkomsten pleksgewijze chemische bestrijding van akkerdistel toe te passen? Denk hierbij aan indicatoren zoals grootte van de distelhaard, de periode van spuiten, maximaal % van het perceel en welke soorten beschermingsmiddelen wel/niet (zie het voorbeeld uit Nederland).
3. Welke aanpassingen aan de bestaande of welke nieuwe beheerovereenkomsten worden voorgesteld om de vooropgestelde doelstellingen i.k.v. verschillende soortenbeschermingsprogramma's te behalen, met een zinnige balans tussen ecologische effectiviteit en beheersbaarheid van probleemsoorten zoals akkerdistel? Er mee rekening houdend dat akkerdistel al naargelang de omstandigheden en doelsoorten de ecologische effectiviteit bevorderen of juist kunnen verslechteren.

Toelichting

In 2023 bracht het INBO, op vraag van het Agentschap Natuur en Bos, het Departement Omgeving en de Vlaamse Milieumaatschappij een studie uit over de impact van pesticiden op natuur en mens (Debruyne *et al.*, 2023). De studie verzamelde wetenschappelijk bewijsmateriaal over de negatieve impact van pesticiden op zoogdieren, vogels, amfibieën, vissen, ongewervelden, planten en schimmels. Pesticiden worden doorgegeven binnen het voedselweb. Ze kunnen acuut toxisch zijn of toxisch na langdurige blootstelling. Er is ook synergetische toxiciteit mogelijk van meerdere pesticiden samen, inclusief van residuen van

persistente pesticiden. Langdurige blootstelling aan lage concentraties van verschillende pesticidenresiduen, elk afzonderlijk in veilige dosis, kan schadelijker zijn dan kortstondige blootstelling aan een hogere dosis van één pesticide.

Pleksgewijze chemische bestrijding van akkerdistels gebeurt doorgaans met glyfosaat, een systemisch en breedspectrumherbicide. Dit wil zeggen dat het na toepassing in alle plantendelen terug te vinden is, zowel boven- als ondergronds, en dat het een brede range aan taxa treft. Na de vernietiging van ongewenste planten, spoelt glyfosaat uit naar grond- en oppervlaktewater. Het is schadelijk voor in het water levende organismen, waarbij negatieve impact tot in kusthabitats werd aangetoond (Nielsen & Dahllöf, 2007). Het is contradictorisch om glyfosaat toe te laten op percelen onder beheerovereenkomst in functie van natuurdoelen. Het totaalverbod sluit aan bij deze vaststellingen.

De doelstelling van de beheerovereenkomsten is het realiseren van natuurdoelen, zonder daarbij ecologische vallen² te creëren. Door daarbij geen chemische bestrijdingsmiddelen toe te laten, leren **landbouwers om op een andere manier aan landbouw te doen, met zorg voor natuur**. Dit vergt voldoende omkadering en in dit advies doen we hier suggesties over. Op die manier kunnen beheerovereenkomsten ook bijdragen aan een vermindering van de volumes bestrijdingsmiddelen, ook buiten de beheerovereenkomsten.

De terugval van de oppervlakte onder beheerovereenkomst heeft diverse oorzaken. De voorwaarde om zonder chemische bestrijdingsmiddelen te werken is daar maar één van. Een reviewartikel (Favrelière *et al.*, 2020) concludeerde bovendien dat chemische bestrijding niet altijd effectiever is dan mechanische bestrijding. Daarom geven we hier suggesties om de landbouwers nog beter te ondersteunen in een onmiddellijke omschakeling naar natuurinclusieve praktijken.

Zoals gangbaar bij de beheersing van ziekten, plagen en invasieve soorten, is een drietrapsaanpak aangewezen:

1. **Preventie** verdient steeds de voorkeur. De aanwezigheid van enkele verspreide distels is op zich geen probleem, integendeel, het is een belangrijke waardplant voor talrijke bestuivers. De evolutie van verspreide distels naar distelhaarden kan worden vermeden door de bodem bedekt te houden en niet te zwaar te bemesten of te draineren, aangezien de soort bij uitstek gedijt op verstoorde, voedselrijke en niet te vochtige bodems (Tiley, 2010). De infofiche van de Vlaamse Landmaatschappij bevat een waardevolle opsomming van tips om de ontwikkeling van distelhaarden te vermijden, met name vooraleer de beheerovereenkomst op te starten, bij de inzaai van kruidenrijke randen, faunaranden en meerjarige bloemenakkers, na de inzaai van kruidenrijke randen en faunaranden en bij faunavoedselgewassen. Een bijkomend aandachtspunt is te vermijden om beheerovereenkomsten op te starten op of nabij percelen die reeds problemen hebben met distels.
2. Indien preventie niet lukt, en verspreide distels naar een echte distelhaard dreigen te evolueren, is het een kwestie van **snelle respons** om niet tot een distelhaard te komen. De verdere verspreiding van distels kan worden beperkt door bloeiwijzen voor de zaadzetting te maaien en door te vermijden dat zaden of worteldelen zich via landbouwmaterieel of compost verder verspreiden. Op die manier worden zowel de kostprijs voor de landbouwer als de verstoring van het perceel onder beheerovereenkomst binnen de perken gehouden. Extra voorlichting inzake dit omslagpunt en de snelle respons is aangewezen.

² Een ecologische val ontstaat wanneer de historische correlatie tussen de aantrekkelijkheid en de uiteindelijke reproductie en overleving verdwijnt. De ecologische val kan leiden tot een drastische afname of zelfs het uitsterven van een populatie, wanneer deze een kritische grens bereikt vooraleer ze zich heeft aangepast aan de nieuwe omstandigheden (Vermeersch *et al.* 2014).

3. Indien ook de snelle respons faalt, zullen **meerdere jaren mechanische bestrijding** nodig zijn om de distelhaard onder controle te krijgen. Wortelreserves van distels kunnen worden uitgeput door een combinatie van herhaald maaien, ondergronds afsnijden en/of uittrekken. De timing van deze maatregelen is belangrijk, waarbij herhaaldelijk ingrijpen in het voorjaar het meest effectief is. In deze periode bevindt de reserve koolhydraten in de wortels zich op zijn laagst en kunnen de planten gemakkelijker worden uitgeput (Tiley 2010, Favrelière *et al.* 2020). Deze maatregelen worden best gecombineerd met de inzaai van bij voorkeur meerjarige gewassen, zoals luzernehoiland en tijdelijk grasland, die in competitie kunnen gaan met de distels voor zonlicht, water en nutriënten.

De derde trap is moeilijk combineerbaar met beheerovereenkomsten. Het meest effectieve seizoen om de distelhaard te bestrijden valt immers samen met het broedseizoen en effectieve bestrijding vergt herhaalde interventies. Deze herhaalde verstoring zal onvermijdelijk de doelen van de beheerovereenkomst ondermijnen. Daarom stellen we voor om beheerovereenkomsten op akkers met echte distelhaarden **te verplaatsen naar nabijgelegen akkers**, zodat de akker met distelhaard kan worden aangepakt. Het is belangrijk om deze verplaatsing zo te organiseren dat de doelstellingen van de beheerovereenkomst niet in het gedrang komen. Deze doelstellingen komen doorgaans neer op het voorzien van voldoende voedsel in de winter en van voldoende broedgelegenheid in de lente. De verplaatsing moet dus tijdig gebeuren om de continuïteit van deze ecologische functies te garanderen. Een dergelijke verplaatsing kan nooit op eigen initiatief, maar moet steeds in nauw overleg met de bedrijfsplanner gebeuren, alsook met de regiocoördinator van het betreffende soortenbeschermingsprogramma. Het INBO biedt hierbij graag ondersteuning, zodat we gezamenlijk kennis kunnen opbouwen. Een dergelijke verplaatsing is niet mogelijk voor beheerovereenkomsten op meerjarige graslanden, waar op maaien en vernatten moet worden gerekend.

Daarmee sturen we aan op een **aanpak van beheerovereenkomsten die flexibeler is en die meer maatwerk toelaat** in functie van de noden van natuur én landbouw, rekening houdend met de seizoenen en met specifieke lokale omstandigheden. Tijd en ruimte zijn de belangrijkste elementen uit de beheerovereenkomst waar aan kan worden gesleuteld. Ook dit zal landbouwers motiveren om te blijven bijdragen aan beheerovereenkomsten.

Deze natuurinclusieve aanpak van distels vergt ecologisch inzicht. Daarom stellen we **nog meer begeleiding op maat** voor. Een optie is om de landbouwers die hun beheerovereenkomsten wel volhouden naar voren te schuiven als **demolandbouwers**, om de anderen te inspireren.

Dat de oppervlakte beheerovereenkomsten daalt, laat ook vermoeden dat de vereiste inspanning niet in verhouding staat tot de vergoeding. De mechanische distelbestrijding valt wellicht duurder uit en dat is misschien onvoldoende meegenomen in de vergoeding. We stellen daarom voor de **vergoeding te herbekijken**.

Er kan ook een systeem van **top-ups in functie van het behalen van natuurdoelen** worden gelanceerd. Dit zou de landbouwers een bijkomende stimulans geven om in te zetten op beheerovereenkomsten. Het INBO kan hierbij ondersteuning bieden.

Dat akkerdistels gevoelig liggen, heeft een historiek. Er is nog steeds veel verwarring rond de algemene verplichting tot de bestrijding van vier distelsoorten op basis van het KB inzake de bestrijding van schadelijke organismen (1987)³. Volgens een arrest van de Raad van State

³ Koninklijk Besluit (1987) betreffende de bestrijding van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen

(2017) biedt dit besluit geen rechtsgrond voor verplichtingen in Vlaanderen. Zelfs politiezones⁴ gaan er nog van uit dat de bestrijding van distels verplicht is. Er is nood aan **duidelijke communicatie dat er geen verplichting is tot bestrijding van akkerdistels**, ook al is het aangeraden snel te reageren op beginnende distelhaarden om meer problemen te vermijden.

Met de afname van het areaal onder beheerovereenkomst vervallen heel wat moeizaam opgebouwde inspanningen voor het herstel van de biodiversiteit in het landbouwgebied. In welke mate een transitie­model, waarbij de voorwaarde om ook geen pleksgewijze chemische bestrijding toe te passen meer geleidelijk zou worden ingevoerd, deze terugval kan opvangen, is moeilijk in te schatten in het kader van een advies.

- Ten eerste is deze voorwaarde maar één van de redenen waarom veel landbouwers niet langer inzetten op beheerovereenkomsten. Ook de verplichting tot maaien met afvoer en de algemene malaise bij landbouwers ten opzichte van natuur spelen een belangrijke rol. Hoe meer en hoe langer de verschillende voorwaarden worden afgezwakt, hoe groter de kans dat landbouwers (tijdelijk) opnieuw zullen aansluiten. De vraag is echter wat die afgezwakte beheerovereenkomsten dan nog te betekenen hebben voor biodiversiteit.
- Ten tweede heeft de mate waarin landbouwers tijdens de transitieperiode zullen leren om zonder chemische bestrijding te werken, een grote invloed. Indien dit onvoldoende gebeurt zal de huidige patstelling zich na de transitieperiode gewoon herhalen.

Het lijkt ons daarom zinvoller om de landbouwers meteen voldoende te ondersteunen om tot een oordeelkundige uitvoering van de beheerovereenkomsten te komen, door hen ecologische inzichten en landbouwkundige vaardigheden bij te brengen en indien nodig de vergoeding te verhogen. Eventueel kan een participatief onderzoeksproject worden opgezet om samen kennis en ervaring op te bouwen.

Conclusies

1. In dit advies geven we suggesties hoe landbouwers beter te ondersteunen in een natuurinclusieve aanpak van akkerdistels op percelen onder beheerovereenkomst. We stellen voor, bovenop de infofiche die de Vlaamse Landmaatschappij de landbouwers nu al biedt:
 - a. de evolutie van verspreide distels naar distelhaarden te vermijden door de bodem bedekt te houden en door niet teveel te bemesten of te draineren;
 - b. te vermijden dat er beheerovereenkomsten worden afgesloten voor percelen met beginnende of nabijgelegen distelhaarden;
 - c. extra voorlichting te organiseren inzake de omslag van verspreide distels naar distelhaard en de vereiste maatregelen;
 - d. beheerovereenkomsten op akkers met distelhaarden te verplaatsen naar nabijgelegen akkers zonder distelhaarden, en dit zonder de continuïteit in de functies van de beheerovereenkomst, zoals de beschikbaarheid van broedgelegenheid voor de doelsoorten, in het gedrang te brengen, onder begeleiding van bedrijfsplanner en regiocoördinator voor het soortenbeschermingsprogramma en met ondersteuning van INBO;
 - e. flexibeler om te gaan met beheerovereenkomsten, in het bijzonder inzake de voorwaarden inzake tijd en ruimte, in functie van de noden van de doelsoorten en de praktische uitvoerbaarheid voor de landbouwers;

⁴ <https://www.politie.be/5417/nieuws/distels-een-stekelige-kwestie>

- f. extra begeleiding te voorzien, omdat natuurinclusief werken ecologisch inzicht vergt.
 - g. de vergoeding te herzien zodat ze in verhouding staat van de kosten van mechanische distelbestrijding, eventueel aangevuld met top-ups voor het halen van soortendoelen;
 - h. duidelijk te communiceren dat er geen verplichting meer is om distels te bestrijden, maar dat het wel aangeraden is om distelhaarden te vermijden.
2. Omdat chemische bestrijding negatieve impact heeft op natuur en mens, mechanische bestrijding van akkerdistels ook effectief is en natuurinclusieve praktijken evident zouden moeten zijn op percelen onder beheerovereenkomst, ook al was het maar om landbouwers vertrouwd te maken met natuurinclusieve praktijken, raden we aan zeer voorzichtig te zijn met tijdelijke versoepeling inzake chemische bestrijding. Omdat de terugtrekking uit beheerovereenkomsten niet alleen het gevolg is van het verbod op chemische bestrijding en omdat veel zal afhangen van de begeleiding die landbouwers tijdens de transitieperiode zullen krijgen, is het niet mogelijk om de ecologische effectiviteit van een tijdelijke versoepeling inzake chemische bestrijding, te becijferen.
3. Dit antwoord zit al vervat in het antwoord op vraag 1.

Referenties

Debruyne F., Lauwers L., El Bakkali C., Wils C. & Dumortier M. (2023). Naar minder impact van pesticiden op natuur en mens. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2023 (28). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. doi.org/10.21436/inbor.95590309

Favrelière E., Ronceux A. Pernel J. & Meynard J.M. (2020). Non-chemical control of a perennial weed, *Cirsium arvense*, in arable cropping systems. A review. *Agronomy for Sustainable Development* 40: 31. doi.org/10.1007/s13593-020-00635-2

Nielsen L.W. & Dahllöf I. (2007). Direct and indirect effects of the herbicides Glyphosate, Betazone and MCPA on Eelgrass (*Zostera marina*), *Aquatic Toxicology* 82(1):47-54. doi: 10.1016/j.aquatox.2007.01.004.

Tiley G.E.D. (2010). Biological Flora of the British Isles: *Cirsium arvense* (L.) Scop. *Journal of Ecology* 98 (4): 938-983. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2745.2010.01678.x>

Vermeersch G., Feys S., Vriens L., Scheppers T., Casaer J., Maes D. & De Knijf G. (2014). Advies betreffende natuurgerichte beheerovereenkomsten en het principe van ecologische val. INBO.A.2014.15

Bijlage 1: Onkruidbestrijding ANLb Nederland

In de meeste beheerpakketten (bij alle collectieven) waarin onkruidbestrijding vermeld wordt in de beheervoorwaarden is chemische onkruidbestrijding toegestaan op maximaal 10 % van de oppervlakte van de beheereenheid.

Bij het overgrote merendeel hiervan wordt aangegeven dat die 10% voorbehouden is voor de (meestal pleksgewijze) bestrijding van "probleemonkruiden".

In enkele uitzonderlijke gevallen worden geen soorten genoemd die tot deze probleemonkruiden behoren. Als er wel soorten worden genoemd, hoort akkerdistel er altijd bij, en worden meestal ook ridderzuring en jacobskruiskruid genoemd, vaak ook brandnetel, maar er zijn een aantal gevallen waarbij brandnetel ook niet wordt meegerekend.

In zo'n 50% van de pakketten waarin deze soorten een uitzondering op het herbicidenverbod vormen, wordt gesproken over "haarden".

Soms wordt ook expliciet vermeld dat ook invasieve exoten pleksgewijs bestreden kunnen worden, maar dit is enkel het geval voor een beperkt aantal collectieven (die dat dan wel in alle relevante pakketten benoemen).

In een klein aantal pakketten, beperkt tot zeven collectieven, worden ook heermoes, haagwinde, hanekam, kleefkruid, japanse duizendknoop, knolcyperus, varkensgras, kweek, melganzevoet, riet en/of melkdistel toegevoegd aan het rijtje waarvoor pleksgewijze bestrijding is toegestaan.

Een minderheid van de pakketten/collectieven geven aan dat de pleksgewijze bestrijding moet gebeuren met een rugspuit (driftvrij).

De meeste collectieven maken gebruik van een "Protocol gebruik herbiciden open akkerland" (bij agrarisch natuurbeheer). Meestal wordt hierbij verwezen naar een invuldocument opgesteld door de overkoepelende organisatie BoerenNatuur (zie link). Sommige collectieven hebben een ietwat aangepaste versie van het protocol, al dan niet via een google forms invulformulier. Het Flevolands Agrarisch Collectief had in de periode 2014-2021 verschillende documenten voor pleksgewijze en vollelvelds bestrijding, maar maakt sinds 2023 gebruik van een eenvoudig protocol voor "afwijkende bewerking beheereenheid" (instructies voor het aanvragen van een afwijking via mail).

In enkele gevallen (drie collectieven) is pleksgewijze chemische onkruidbestrijding (op max. 10 % van de beheereenheid) enkel toegelaten na overleg met een veldcoördinator, soms ook in een vagere term "met het collectief" (zes collectieven). In een enkel geval (Gebiedscollectief Noordoost Twente) wordt in één pakket gesproken over overleg met "de veldmedewerker van het collectief" en in een ander over overleg met "de gebiedscoördinator van het collectief". In Collectief Rivierenland moet goedkeuring verkregen worden van de ecooloog van het Collectief. Soms is de toestemming van de veldmedewerker ook nodig voor het uitvoeren van mechanische onkruidbestrijding. In enkele gevallen zijn zowel het hiervoor vermelde protocol als het overleg met de veldmedewerker voorwaarden voor het uitvoeren van de onkruidbestrijding.

Bij de meeste collectieven is er een pluspakket "Beperkt gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen" dat gecombineerd kan worden bij bijvoorbeeld de pakketten Kruidenrijke akkerranden, Bloemenblok, Kievitstrook, Vogelvriendelijke eiwitgewassen, ... De voorwaarden in dit pluspakket zijn echter gelijk aan hierboven vermelde voorwaarden, zoals (1) geen gebruik van onkruidbestrijding op min. 90 % van de oppervlakte, (2) op maximaal 10 % van de beheereenheid mag chemische onkruidbestrijding worden ingezet, (3) het voorschrift geldt gedurende het hele kalenderjaar.

Voor sommige pakketten wordt het advies gegeven (soms ook als beheervoorwaarde) om een vals zaaibed aan te leggen om probleemonkruiden preventief mechanisch te bestrijden. Voor Coöperatie Natuurrijk Limburg U.A. is dit bijvoorbeeld een vereiste bij het pakket Meerjarige vogelakker om in een later stadium eventuele pleksgewijze chemische onkruidbestrijding te kunnen toepassen.

Sommige pakketten richten zich op specifieke soorten en verbieden (chemische) onkruidbestrijding in bepaalde periodes. Pakketten voor Veldleeuwerik (grasland, luzerne) in Coöperatieve Agrarisch Natuur Collectief Midden Overijssel: van 1 juni tot 31 augustus. Pakketten voor Kievit in Coöperatieve Agrarisch Natuur Collectief Midden Overijssel, Coöperatieve Agrarische Natuur Collectief Noordwest Overijssel U.A. en Gebiedscollectief Noordoost Twente: van 1 januari tot 15 juli. Pakketten voor Zwarte Stern in Collectief Lopikerwaard en Gebiedscoöperatie Rijn Vecht en Venen U.A.: van 1 april tot 1 juli. Voor de pakketten Extensief beweide grasland is chemische bestrijding niet toegestaan tijdens de beweidingperiode. Voor enkele pakketten is er een verbod op chemische bestrijding "tijdens de rustperiode".

Coöperatie Agrarisch collectief Midden-Delfland U.A. geeft in enkele pakketten aan dat er vanuit de provincie (Zuid-Holland) een "aanvullende eis" is om enkel pleksgewijze bestrijding met herbiciden toe te staan.

Enkele specifieke pakketten waarbij de meeste collectieven dezelfde aanpak hebben:

- Vogelgraan
 - o Mechanische onkruidbestrijding is hier expliciet niet toegestaan na het inzaaien
 - o "Bewust gebruik" van herbiciden is toegestaan "zodat er graan geoogst kan worden en zodat het past binnen een gangbaar bouwplan"
 - o Na de oogst mag geen herbicide ingezet worden
- Vogelgraan met stoppel/Stoppelland
 - o Hier wordt vaak het advies gegeven om het pakket te rouleren zodat onkruiddruk kan voorkomen worden.
- Extensief beweide grasland
 - o In de periode van extensief beweiden is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan. Buiten die periode alleen voor pleksgewijze bestrijding van probleemonkruiden op maximaal 10 % van de beheereenheid.
 - o Bij Water, Land en Dijken wordt "de periode van extensief beweiden" gespecificeerd als "Van 1 april tot 15 juni"
- Wintervoedselakker
 - o Advies: een wintervoedselakker kan in de tijd afgewisseld worden met een groenbemester of vanggewas om zo de onkruiddruk te verminderen. Dan kan het beheerpakket op een andere locatie worden ingezet.
- Kruidenrijke akker
 - o Meestal: Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding voor pleksgewijze bestrijding van probleemonkruiden op max. 10 % van de beheereenheid.
 - o Soms: geen insecticiden en geen chemische onkruidbestrijding gedurende het groeiseizoen
 - o Verenigd Agrarisch Landschap Achterhoek: Mechanische onkruidbestrijding is niet toegestaan tussen 1 mei en 15 juli, chemische gewasbescherming is niet toegestaan (ook niet in het jaar dat er geen graan staat).
 - o Collectieven Brabant: Mechanische onkruidbestrijding (eggen) is toegestaan.
- Kruidenrijk grasland
 - o In de rustperiode wordt de beheereenheid niet beweide, gemaaid, gerold, gesleept, of bemest, ook met de tractor over de beheereenheid rijden is niet toegestaan. In deze periode is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan.

- Meerjarige vogelakker (Collectieven Brabant):
 - o Natuurbraakstroken: Probleemonkruiden mogen alleen pleksgewijs (op maximaal 10 % van het perceel of de rand) chemisch worden bestreden, dit geldt voor haarden van Akkerdistel, Ridderzuring, Brandnetel en Jacobskruiskruid.
 - o Zomergranen: Gebruik van herbiciden volgens protocol gebruik herbiciden open akkerland; bewust gebruik van herbiciden is toegestaan in dit pakket, zodat er graan geoogst kan worden, en zodat het past binnen een gangbaar bouwplan.
 - o Wintergranen: Gebruik van herbiciden volgens protocol gebruik herbiciden open akkerland; bewust gebruik van herbiciden is toegestaan in dit pakket, zodat er graan geoogst kan worden, en zodat het past binnen een gangbaar bouwplan.
 - o Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het "Protocol gebruik herbiciden open akkerland" bij agrarisch natuurbeheer.
- Keverbank:
 - o Enkel pleksgewijs en mechanisch

Enkele expliciete beheervoorwaarden voor specifieke pakketten

- Vogelgraan Agrarische Natuurvereniging Oost-Groningen: Gebruik van MCPA is niet toegestaan.
- Vogelakker en Kruidenrijke akkerranden Westergo Agrarische Natuurcoöperatie: Advies: Vanwege de maatschappelijke beeldvorming moet het gebruik van glyfosaat voor/tijdens en na het hebben staan van een akkerrand goed overwogen worden.
- Coöperatief Agrarisch Natuur Collectief Veluwe U.A. en Collectief Utrecht Oost (ongeveer 50 % van de pakketten): Bestrijding van haarden akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en invasieve exoten is verplicht.
- Meerjarige vogelakker Coöperatie Natuurrijk Limburg U.A.: Rustperiode in Meerjarige vogelakker t.b.v. Kraanvogel: Tussen 1 juni en 1 oktober mogen er enkel in overleg met de veldmedewerker werkzaamheden in de beheereenheid plaatsvinden. Dit zijn werkzaamheden in het kader van mechanische onkruidbestrijding en voorbereidende werkzaamheden t.b.v. inzaai najaar.
- Bouwland voor hamster Coöperatie Natuurrijk Limburg U.A.: Protocol onkruidbestrijding:
 - o Allereerst dienen de voorbereidende grondbewerkingen, bemesting, zaaitechniek, mechanische onkruidbestrijding en gewasrotatie erop gericht te zijn om probleemonkruiden te voorkomen. Onnodig gebruik van herbicide kunnen hiermee tot een minimum worden beperkt.
 - o In overleg met de veldmedewerker is mechanische bestrijding van probleemonkruiden jaarrond pleksgewijze toegestaan. Bijvoorbeeld het klepelen van distelhaarden juist voordat deze in bloei komen.
 - o In overleg met de veldmedewerker is chemische onkruidbestrijding van probleemonkruiden jaarrond pleksgewijze toegestaan. Bijvoorbeeld het spuiten van brandnetel- of kweekhaarden met de rugspuit.
 - o In overleg met de veldmedewerker is een volveldse bespuiting van selectieve herbiciden op hamsterbeheerpercelen maximaal 1 keer in het najaar (wintergranen) of voorjaar toegestaan mits er aantoonbaar de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt toegepast.
 - o In overleg met de veldmedewerker is het gebruik van totaalherbicide slechts in uitzonderlijke gevallen toegestaan. Het toepassen hiervan binnen de beheertermijn heeft consequenties voor de te ontvangen vergoeding.
- Botanisch weiland, Botanisch hooiland, Botanische weidelandrand, Botanische hooilandrand Collectieven Brabant: Klepelen is niet toegestaan, m.u.v. haarden van probleemonkruiden.
- Kruidenrijke akker Coöperatieve vereniging Deltaplan Landschap U.A.:

- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het Protocol Chemische bestrijding bij agrarisch natuurbeheer, gepubliceerd op de website van SCAN
 - De graanstoppel moet na oogst blijven liggen tot minimaal begin oktober tenzij voor bestrijding van opkomende probleemveronkruiding (bv akker(melk)distels, klein hoefblad, kweek, ridderzuring) met de veldmedewerker wordt overeengekomen dat direct na de oogst deze onkruiden pleksgewijs mogen worden bestreden.
 - Mechanische onkruidbestrijding in de granen alleen in de vorm van eggen en alleen in zomergranen. Bij probleemveronkruiding met bepaalde zaadonkruiden kan hiervan afgeweken worden in overleg met collectief. Cruciaal in het voorkomen van veronkruiding op zwaardere kleigronden is de juiste timing.
- Kruidenrijke akkerranden Coöperatieve vereniging Deltaplan Landschap U.A.:
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan. Pleksgewijze mechanische bestrijding door uitsteken of vaker maaien van ongewenste soorten (Ridderzuring en Jacobskruiskruid) wel. Ook kunnen hoeken met opkomende probleemveronkruiding uitgekozen worden voor eerder maaien of eerder hernieuwen. Dit gebeurt in overleg met het collectief.
- Coöperatieve Agrarisch Natuur Collectief Midden Overijssel:
- Pakketten voor veldleeuwerik (grasland, luzerne): Chemische bestrijding is in de periode van 1 juni tot 31 augustus niet toegestaan
 - Graanstoppel: Chemische bestrijding is in de periode 1 november tot 1 februari niet toegestaan.
 - Wintervoedselakker: Chemische bestrijding is in de periode van 1 juni tot 1 maart niet toegestaan
 - Braakstrook kievit: Chemische bestrijding is in de periode van 1 januari tot 15 juli niet toegestaan (geldt ook voor pakket Kievitrond van Coöperatieve Agrarische Natuur Collectief Noordwest Overijssel U.A. en Kievitstrook van Gebiedscollectief Noordoost Twente)
 - Vogelvriendelijke teelt eiwitgewas vroeg: Chemische bestrijding is in de periode 1 juni tot 15 juli niet toegestaan.
 - Vogelvriendelijke teelt eiwitgewas laat: Chemische bestrijding is in de periode van 1 juni tot 15 augustus niet toegestaan.